

HET HELE JAAR ROND

Het doet ons uitermate veel plezier u dit kleine “boekwerkje” aan te bieden. In eerste instantie bedoeld als kerstbijlage van Het Kerkvenster, maar het enthousiasme van zeer velen was dermate groot dat de grote hoeveelheid kopij roet in het (kerst)eten gooide.

We vonden een simpele oplossing: we verlegden onze deadline!

En wel zodanig dat ons streven zich richtte op het 50-jarig bestaan van ons mooie Trefpunt.

Lichamelijke ongemakjes dreigden opnieuw tot vertraging te leiden, maar gelukkig bleken er wat extra hulptroepen beschikbaar.

We hebben getracht iets te maken, waaraan u de rest van het jaar nog eens in bladeren en lezen kan. We ontvingen verhalen over ons mooie dorp, vonden dingen over onze eigen Protestantse gemeente, waar we toch een beetje verknocht aan zijn geraakt in de loop van de tijd.

We hebben naast wat verstrooiing ook geprobeerd iets van bezinning weer te geven.

Zaken die te maken hebben met kerkdiensten en plekjes die u vrij dient te houden in uw agenda, zult u eveneens aantreffen.

Kortom, we hopen dat dit boekje de rest van het jaar zomaar ergens bij u rondslingert, uitnodigend om weer even bekeken te worden.

Vandaar de naam *Het hele jaar rond*.

Tenslotte,

We hebben ontdekt dat er nog vele verhalen – waar of niet waar – in omloop zijn. Dat er nog veel meer is te vertellen, te mediteren of te lachen. Laat het ons weten!

Wie weet komt er dan dit jaar wél een kerstbijlage bij ons Kerkvenster!

We wensen u veel leesplezier.

De geschiedenis van het kerkgebouw en de begraafplaats	3	
Kerkelijke organisatie plaatselijk	4	
De diensten en belangrijke data	6	
Zondagsschool – interview met mevrouw Gé Behling	7	
Maandblad Het Kerkvenster	10	
Ontmoetingscentrum Het Trefpunt	11	
Kerkkoor Vriescheloo	13	
Zang- en muziekgroep Joy	15	
Zanggroep Blijde Klanken	15	
DE KERK EN ZIJN VERHAAL		
- LENTE	Rond Pasen en Pinksteren	15
	Interview met mevrouw Renken	17
	Recept appeltaart	20
	Recept eiersalade	20
- ZOMER	Zomertijd, gedicht	21
	Vriescheloo, hoe is het zo gekomen	22
	Recept zalmslaatje	23
- HERFST	Vredeszondag	24
	Vrede, gedicht	25
	Looster goldjebloemen	25
	Recept kip met zuurkool	28
- WINTER	Meditatie bij Johannes 1:14	28
	Kertsmis(sers), gedicht	30
	Recept kruidige sterkoekjes	30
Uit het archief	31	
Colofon	32	

De protestantse (voorheen: hervormde) kerk van Vriescheloo, zoals die nu in gebruik is, dateert van 1717. Blijkens het kerkelijk archief heeft men eerst enkele graven op het Bisschopskerkhof moeten ruimen om de benodigde oppervlakte vrij te krijgen, alvorens men met de bouw kon beginnen. In 1838 is de kerk hersteld en gewijzigd, terwijl deze in 1841 van een toren werd voorzien. Eerder was er een klokkenstoel. Omstreeks 1876 is het huidige gebouw van een pleisterlaag voorzien. Restauratie van de kerk vond wederom plaats in 1980, en van de toren in 1982. Architectonisch heeft dit witgepleisterde gebouw geen bijzonderheden. Een oudere kerk heeft gestaan op ongeveer vierhonderd meter vanaf de huidige weg, Dorpsstraat, in de richting van de Westerwoldsche Aa (achter de voormalige openbare lagere school, nu in gebruik als werkgemeenschap voor verstandelijk gehandicapten, D' Olle Witte Schoule). Oude stenen en puin, voor zover het nog aanwezig was, is verwerkt in het huidige gebouw.

Voordat het huidige gebouw in gebruik was hield men de kerkdiensten in een schuur. Men kan dit lezen op een sluitsteen onder de kansel. Op de steen staat namelijk dat Petrus Eggens op 14 juni 1717 in een schuur werd bevestigd als eerste predikant van de kerk. Een tweede grafsteen herinnert aan Engelke Hindriks Brouwer. In zijn huis zijn de plannen voor de nieuwe kerk gemaakt. De opvolger van ds. Eggens was ds. Johannes Tammen, overleden in 1750. Zijn zoon Elzo Tammen volgde hem op. Ook van hem ligt een grafzerk onder de kansel.

Het interieur van de kerk is met de gepleegde renovaties aangepast. De niet meer te herstellen vaste banken zijn vervangen door stoelen. De kerk is daardoor doelmatiger te gebruiken. Rond de preekstoel is het liturgisch gedeelte verhoogd. Voorts is de vloer in de kerk een ietsje hellend gelegd, met als resultaat dat men niet steeds tegen de hoofden van voor zittende personen kijkt en het gebeuren op het liturgisch gedeelte goed kan volgen.

De preekstoel is van historische waarde. Hij is gemaakt in 1560, zoals het opschrift vermeldt. De Latijnse randschriften zijn uit het boek Spreuken, hoofdstuk 8, het eerste en het vierde vers: 1. Roept de Wijsheid niet en verheft de Verstandigheid niet haar stem? 4. Tot u (mannen)roep ik en mijn stem gaat uit tot de Mensenkinderen!

De luifel is van jonger datum: 1775. Waarschijnlijk geplaatst om akoestische reden. De muur eronder is ook met hout bekleed en donker afgewerkt. Dat de luifel iets scheef boven de stoel is geplaatst, valt daardoor minder op. De betimmering dient tevens voor isolatie.

De avondmaalstafel is eveneens in gebruik genomen in 1775, gelijk met de luifel. Tafel en preekstoel zijn beide gemaakt van eikenhout.

Een Dagobert-stoel is via een schenking omstreeks 1985 verkregen.

De vaste banken zijn geruimd omdat ze niet meer te herstellen waren. Enkele banken waren persoonlijk bezit van lidmaten, of eventueel van hun erfgenamen. Deze konden niet zonder meer worden verwijderd. In de jaren 1950-1958 heeft men deze eigendommen teruggekocht en zo is het probleem opgelost. (Dit was nodig in verband met de aanleg van de hete lucht verwarmingskanalen.

Een pneumatisch pijporgel, in 1921 nieuw gekocht, is in 1991 gerestaureerd en waar nodig vernieuwd. Het is nu weer in goede orde. Een orgelfonds was in leven geroepen om tot herstel over te kunnen gaan.

Het ondergedeelte van de toren is in 1841 gebouwd. In 1925 is deze verhoogd en in 1982 opnieuw gerestaureerd en weer met lei bedekt. Mét deze handelingen is tevens het dak der kerk doorgetrokken tot aan de torenmuur.

Uit de randschriften en inscripties blijkt dat de luidklok gegoten is in 1679. Wapens van Clant, Ripperda en Cockinga komen er op voor. De klok heeft een zeer mooie klank. In de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) moest op last van de Duitse bezetter de klok worden ingeleverd om tot oorlogstuig worden omgesmolten. Gelukkig is hij vanwege de historische waarde en het einde der oorlog voor de smeltkroes bewaard gebleven en weer teruggekomen op haar oude plaats - geheel ongeschonden. (Gedurende de afwezigheid van de klok had men een ledige zuurstofcilinder ter plaatse aangebracht en werd op deze manier de bevolking toch kond gedaan.)

DE KERKELIJKE ORDE

De kerkorde biedt de fundamentele regels voor het leven en werken van de kerk. Kerk en gemeenschap moeten een richting hebben die het mogelijk maakt om rondom het Woord en sacramenten (Dooop en Avondmaal) gemeente van Christus te zijn.

De gemeente is geroepen tot de dienst aan het Woord van God
 in de prediking van het Evangelie, in de openbare eredienst met viering van Doop en heilig Avondmaal, maar ook
 in de dienst der gebeden,
 in de missionaire arbeid,
 in het diaconaat,
 in de herderlijke zorg,
 in de geestelijke vorming,
 en in alle andere arbeid tot opbouw van het lichaam van Christus (zoals de gemeente ook wel genoemd wordt).

De kerkenraad, bestaande uit kerkenraadsleden die gekozen worden door de gemeente, geeft leiding aan, en is verantwoordelijk voor, het leven en werken in de gemeente.

De kerkenraadsleden bekleden een ambt en zijn ambtsdragers.

In onze gemeente kennen we:

het ambt van predikant,
 het ambt van ouderling,
 het ambt van diaken,

alsmede andere diensten in kerk en gemeente.

Het ambt van predikant is in het bijzonder de bediening en verkondiging van het Woord en de sacramenten, de herderlijke zorg en onderricht en toerusting.

In onze gemeente kunnen we ons helaas geen fulltime predikant veroorloven. Er is gekozen voor een voorganger voor 8 uur per week.

De ouderlingen dragen zorg voor de gemeente als gemeenschap. Dit komt tot uitdrukking in hun verantwoording in de erediensten en de pastorale bezoeken (de herderlijke zorg).

De diakenen zijn in het bijzonder geroepen tot de dienst aan de Tafel van de Heer (avondmaal), het inzamelen (collecten) en uitdelen van de liefdegaven, en zich in te zetten voor barmhartigheid in de gemeente en de wereld (projecten, bijvoorbeeld Bolivia, zendingskalender).

Ook kennen wij het ambt van kerkrentmeesters. Zij zorgen voor de financiële kant in onze gemeente zoals bijvoorbeeld onderhoud van de kerk en de gebouwen, het betalen van salarissen, pacht en allerlei zaken waar iedereen thuis ook mee te maken heeft (gas en elektra, telefoon, verzekeringen, enzovoorts).

Niemand heeft in de kerk alleenheerschappij.

De kerkenraad komt maandelijks bijeen om te overleggen en besluiten te nemen. Eens per jaar wordt er een gemeente avond gehouden. Daarin deelt de kerkenraad mee wat er de afgelopen tijd gedaan en besloten is, en kunnen ook de gemeenteleden hun zegje doen.

Ook worden hier het beleidsplan, de begrotingen en de jaarrekeningen besproken. Zo wordt aan de eindverantwoordelijkheid gestalte gegeven. Er zijn nog veel meer dingen te vertellen over de kerkorde, maar dan wordt dit zo'n saai stuk om te lezen.

Als u iets wilt weten kunt u altijd terecht bij één van de kerkenraadsleden.

Voorganger:

- Erik Terwan, pastorie, Dorpsstraat 121, 9699 PE Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 12 61.

Scriba en ouderling bezoekwerk:

- Gerdien van Dijk, Dorpsstraat 110, 9699 PK Vriescheloo, telefoon: (0597) 51 11 50.

Ouderlingen bezoekwerk:

- Sapphira Mulder, Dorpsstraat 57, 9699 PB Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 16 32.
- Johanna Huisman, Dorpsstraat 111, 9699PE Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 11 47.

Ouderling-kerkrentmeester:

- Annelieke Hoekstra, B.L. Tijdensweg 39, 9599 PE Veelerveen, telefoon: (0597) 54 14 24.
- Hetty Koetje, Dorpsstraat 143, 9699 PG Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 16 97.

Diakenen:

- Jan Eefting, Dorpsstraat 137, 99699 PG Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 18 83.
- Paula Zeiler, Wedderweg 17, 9699 RA Vriescheloo, telefoon: (0597) 54 21 68.
- Janet Korte, Lageweg 88, 9698 BS Wedde, telefoon: (0597) 54 17 41.

DE DIENSTEN

De meeste kerkdiensten worden op zondagmorgen gehouden. Ontmoeting met onze Heer! Verootmoediging, het gebed om ontferming en bemoediging, de lofprijzing en aanbidding, het samen zijn en samen zoeken naar de weg die wij hebben te gaan.

Onze eigen voorganger, Erik Terwan, heeft een werkovereenkomst met onze gemeente van 8 uur per week en zal 9 keer per jaar ons voorgaan in de erediensten. De tijd dat er fulltime een dominee bij ons was, ligt ver achter ons. Helaas is dit financieel niet meer haalbaar voor ons. Gelukkig heeft dit geen negatieve invloed op ons gemeente-zijn. We zijn misschien klein in aantal (ca. 150 leden), maar groot(s) in inzet!

Behalve op de zondagen zijn er ook andere diensten.

Trouwdiensten bijvoorbeeld, wanneer men een zegen wil vragen over het huwelijk. Maar het gaat wel over de inhoud en niet om het leuke gebouw! Wie een aanvraag doet om vanuit de kerk te trouwen, krijgt dan ook altijd een gesprek waarin ondermeer de vraag wordt gesteld: “Waarom? Wat zijn jullie geloofsoverwegingen om een zegen te willen vragen over jullie huwelijk, over jullie trouw totdat de dood je scheidt?”

En dat brengt ons dan bij de **uitvaartdiensten**. Het Trefpunt met de aula zijn dan mede de locatie voor de laatste gang. Het zal een getuigenis moeten zijn van het verlaten van deze aarde en het op weg gaan naar ons eeuwig huis. Geen formaliteit, geen sentimenten, maar een ervaren van Gods genade.

Vragen over deze bijzondere diensten? De voorganger of één der kerkenraadsleden staan u graag te woord.

In de zomermaanden is de kerk ook open op de donderdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur. Een bord langs de weg maakt u erop attent.

Voor wie de stilte zoekt, wie wil bidden of zomaar wat wil mediteren.

Zoekt u een luisterend oor of een gesprek? Of weet je eigenlijk niet wat je zoekt? Welkom! De kaars brandt, er is licht, de Geest wil het hart beroeren.

Maar ook onder de diensten op zondag zijn er een aantal die bijzonder genoemd mogen worden!

Hier volgen er een aantal voor het jaar 2009. Zet ze in uw agenda en wees ervan overtuigd dat uw aanwezigheid om met ons mee te vieren, mee te belijden en mee te zingen, voor veel vreugde zorgt.

Februari	22	10.00	Viering heilig Avondmaal	Ds. W.G. Renken
Maart	1	10.00	Begin van de veertigdagentijd	Mevrouw F. Groenbroek
April	9	19.30	Viering heilig Avondmaal Witte Donderdag	Ds. W.G. Renken
	10	19.30	Goede Vrijdag	Mevrouw F. Groenbroek
	12	10.00	Eerste Paasdag, de Heer is waarlijk opgestaan!	Mevrouw F. Groenbroek
Mei	17	10.00	Jeugd- en jongerendienst	Mevrouw G. Berends
	21	10.00	Hemelvaartdag	Mevrouw F. Groenbroek
	31	10.00	Pinksteren	De heer E. Terwan
Juni	21	10.00	Viering heilig Avondmaal	Ds. W.G. Renken
September				
	20	10.00	Vredeszondag	Mevrouw F. Groenbroek
Oktober	4	10.00	Israëlzondag	De heer E. Terwan
	11	10.00	Viering heilig Avondmaal	Ds. W.G. Renken
November				
	8	10.00	Oogstdienst	De heer E. Terwan
	22	10.00	Laatste zondag kerkelijk jaar	Mevrouw F. Groenbroek
	29	11.00	Eerste zondag van de advent	De heer E. Vroom
December				
	24	20.00	Kerstnachtdienst	Ds. W.G. Renken
	25	10.00	Eerste kerstdag	Mrvrouw F. Groenbroek

Bovendien is van belang:

April	16	20.00	Gemeenteavond
Mei	14		Ophalen spullen voor de rommelmarkt
	16		Rommelmarkt
November	20.00		Gemeenteavond

DE ZONDAGSSCHOOLJUFFROUW

In een gezellige kamer vol kinderspeelgoed hebben we een gesprek met Gé Behling die al ruim 27 jaar juffrouw van de zondagsschool is. Een gedreven vrouw, zo blijkt uit het gesprek.

In de tijd dat Harry Klaasens, met zijn vrouw Elma, de pastorie bewoonde, eerst als student en pastoraal verzorger, later als predikant, werd aan Gé gevraagd of ze wilde helpen met de zondagsschool.

Nou, daar moest eerst even over nagedacht worden. Wil ik dat wel? Kan ik dat wel? De enige ervaring, naast het moederschap, was lezen met de kinderen op school.

Tijdens het gesprek komen we er achter wat Gé drijft. Want ze zei “Ja”, en werd een nieuwe zondagsschooljuf.

Er kwamen zo'n 22 à 23 kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar elke week naar de zondagsschool. De jongste kinderen bleven thuis.

Gé heeft samengewerkt met veel andere collega's, maar ze heeft ook een tijd alleen met Elma Klaasens de zondagsschool gedraaid. Een hele drukte want ze deden het toen om en om. Het idee om eens in de twee weken de zondagsschool te houden werd al snel verworpen. Het maakte het te ingewikkeld en de dames waren bang dat er dan kinderen zouden afhaken. En daarvoor was het werk te belangrijk.

Ds. Klaasens schreef elk jaar zelf een stuk voor de kerstviering. Hij maakte er altijd een mooi verhaal van. Voor de zondagsschool was het dan hard werken. Alles werd zelf gemaakt van het toneel tot de kleding en de kinderen moesten alle liederen en teksten uit het hoofd kennen.

Elke woensdagmiddag en zaterdagochtend werd er druk geoefend, hard werken was dat voor iedereen.

Maar dan...

Op tweede kerstdag was het zover. Het kerstfeest van de zondagsschool rond een uur of vier in Het Trefpunt. Er was altijd veel belangstelling van ouders, grootouders en andere familieleden. Spanning alom. Zouden de kinderen hun teksten nog weten, zou dit..., zou dat...?

Het was weer een succes. Overal blijde gezichten, zeker als de kinderen hun kerstcadeautje hadden gekregen.

En het was een kerstfeest voor alle kinderen, want niet alleen de kinderen van de christelijke school, maar ook de kinderen van de openbare school kwamen naar de zondagsschool. Echt veel contact met de ouders was er niet. Het liep allemaal goed. Wel werd er altijd contact met de ouders opgenomen als een kind ziek was

of als er een kind een paar keer niet was geweest. Ze werden gemist.

Ook al in die jaren werd *Kind op Zondag* gebruikt. Een blad speciaal gemaakt voor zondagsscholen, zoals *Kind op Maandag* voor de basisschool. Ook nu nog gebruikt de zondagsschool dit blad. Er werd altijd begonnen met een gebed. In de loop der jaren is dat vervangen door zingen. Vooral omdat er

ook oudere kinderen waren werd er gesproken over wat er speelde, waarna het verhaal werd voorgelezen. Het ene verhaal leende zich er soms beter voor dan het andere, maar de juf probeerde het verhaal te vertalen naar de dagelijkse dingen van de kinderen. En dan was er tijd voor ontspanning. Kleuren, tekenen, spelletjes doen of een werkje maken.

Wat altijd gebleven is het eindigen van de zondagsschool met het onzevader. Met het komen van een andere bewoner van de pastorie, Ron Koopmans, veranderde er niet veel aan de zondagsschool. Behalve dan dat er geen zelfgeschreven kersttoneelstuk meer was. Het toneelstuk voor het kerstfeest kwam nu uit *Kind op Zondag*.

De tijden veranderen, mensen kregen meer te besteden en gingen met kerstmis uit eten of soms op vakantie. Familie woonde soms verder weg, of men wilde tweede kerstdag gewoon een andere invulling geven. Het kerstfeest van de zondagsschool verhuisde van Het Trefpunt naar de kerk op eerste kerstdag. Wat nu nog zo is.

De tand des tijds bracht nog meer veranderingen. Had je vroeger een natuurlijk gezag, nu met mondiger kinderen moet er vaker gewaarschuwd worden. Kinderen blijven je uitdagen. Ook onderling werden de kinderen harder en moest er nog wel eens een ruzie beslecht worden.

Maar de regels die Gé toen hanteerde zijn er nu nog steeds.

De zondagsschool is er ook om verdraagzaamheid en eertlijkheid te leren. Elk kind is gelijk en niemand mag erbuiten vallen. Maar door één kind laten we het niet verpesten voor de rest.

Regels, normen en waarden zijn voor alle kinderen gelijk, ook al ligt het ene kind je wat beter dan het andere.

Waarom vind je het nu zo belangrijk die zondagsschool? Waarom zouden ouders hun kinderen naar de zondagsschool laten gaan?

Het verhaal van de Bijbel verbinden met het leven hier en nu dat vindt Gé belangrijk. Ze is er heel duidelijk in. Elk kind moet iets van de Bijbel weten, daar hebben ze recht op. Kinderen hebben recht op eten, maar ook op de God van de Bijbel. Ze hebben er recht op om te weten dat er meer is dan deze aarde. Een kind moet later zelf kunnen kiezen wat en of ze iets willen doen met het geloof, maar dan moet je ze er wel van vertellen. Er moet iets te kiezen zijn.

En het geloof is niet alleen maar blijdschap, ook moeite hoort erbij. En wat je als kind leert dat blijft je altijd bij.

God is als het ware een deel in mij en ik probeer te doen hoe God wil dat we leven. Natuurlijk maak je daarbij fouten, maar dat deel van God in mij probeert steeds opnieuw het goede te doen.

Het is belangrijk om van God te weten en daarom vertel ik het zo graag aan de kinderen. Bezig zijn met kinderen over het geloof, dat maakt het juf op de zondagsschool zijn erg leuk.

Zelfs als kinderen op een christelijke school zitten is het toch goed om naar de zondagsschool te gaan, zegt Gé. De zondagsschool is toch een beetje kerk-zijn. Leren om bij een kerkgemeenschap te horen en naar elkaar om te zien, maken het belangrijk dat de zondagsschool blijft bestaan, zelfs als er maar weinig kinderen komen. En niet om de kinderen te leren protestant te worden, maar nogmaals opdat ze later zelf hun keuze kunnen maken over het geloof.

Ouders doen hun best om hun kinderen van alles te leren. En daarbij zijn normen

en waarden erg belangrijk. Dat de zon schijnt en dat het regent daar mag je best dankbaar voor zijn. Het is niet zo vanzelfsprekend. Het komt ergens vandaan.

Daar vertelt Gé van op de zondagsschool.

HET KERKVENSTER VRIESCHELOO

58 Jaar geleden werd Het Kerkvenster gewoon getypt op de typemachine en gestencild bij het stencilbedrijf Nieuwenhuis te Winschoten. Later werd het stencilwerk verricht door administratiekantoor A. Rubingh te Vlagtwedde. En nog later werd er een stencilmachine aangeschaft.

In het begin verscheen Het Kerkvenster 2 keer per maand met maar 2 pagina's en werd het zonder omslag bij de Loosters bezorgd. In 1966 werd dit 1 keer per maand, maar dan wel met 4 pagina's.

In 1973 werden dit 6 pagina's en in maart zelfs 8 pagina's. In augustus 1979 kreeg Het Kerkvenster 12 pagina's en in 1980 verscheen het blad voor het eerst met een gekleurde omslag.

Evenals nu, werd er een meditatie in het kerkblad gezet, waren de kerkdiensten vermeld en was er het verenigingsnieuws. Ook toen al werden de zieken en overledenen genoemd, deden de kerkvoogdij en diaconie hun mededelingen en werden bepaalde zaken betreffende het kerkhof vermeld. Pas in april 1982 werd er voor de eerste keer ruimte gemaakt voor het kinderhoekje.

Uit Het Kerkvenster van januari 1982:

Ingezonden door S.J. Stoel: Schetsjes uit het verleden, t Looster knon.

Toen in 1913 overal in Nederland feest werd gevierd ter herdenking van de honderdjarige onafhankelijkheid kon ook Vriescheloo niet achterblijven. Het daartoe gevormde comité wist de hand te leggen op een oude affuit, zoals er thans enige prijken op de wallen van Bourtange.

Geplaatst op een "wipkar", getrokken door een vermoedelijk wat doof paard, werd het van tijd tot tijd door één van de comitéleden met een brandende sigaar tot ontploffing gebracht. Blijkbaar was dit uniek in de ogen van de dorpelingen uit andere plaatsen. Tenminste, opmerkingen over het "Looster knon", jaren later geuit door het hoofd van de ulo (Franse school) te Bellingwolde, zijn in mijn herinneringen blijven hangen als een vorm van jaloezie. Rivaliteit tussen de jongeren uit beide dorpen was in mijn jeugd bij voort duur. Zo zal ik nooit vergeten de aanval van een molenaarszoon uit Bellingwolde die ons bij het passeren bekoelde met pas ontpoten uien uit de tuin van zijn ouders.

Resultaat: naar ons toe vele missers; voor hem een pak slaag van zijn vader. Waar het "knon" is gebleven heeft later niemand kunnen vertellen...

In september 1994 wordt Het Kerkvenster voor het eerst op de computer gemaakt, een hele verbetering, en vanaf die tijd gekopieerd op de christelijke basisschool *De Bron*.

We zijn al weer met de 59ste jaargang bezig en hopen nog lang de Loosters en ook oud-Loosters op de hoogte te houden over het wel en wee van de nu Protestantse gemeente in Vriescheloo.

HET TREFPUNT VRIESCHELOO

Op 11 februari 1959 is op feestelijke wijze het jeugd- en verenigingsgebouw Het Trefpunt in Vriescheloo geopend.

De openingsplechtigheid vond plaats door ds. W. Leegsma; hij trok het toneelgordijn open en daar stond in grote letters de naam van het nieuwe gebouw: Het Trefpunt.

Ds. Leegsma was de grote promotor van dit gebouw. Hoeveel stukjes metaal, lommen en dergelijk heeft hij niet uit de bermen opgeraapt en verkocht voor dit project.

En hoeveel loten zijn er verkocht door verschillende mensen uit het dorp en niet enkel door gemeenteleden.

Elke zaterdag maar weer waren we de hele dag op pad om loten te verkopen, niet alleen in de provincie Groningen, maar ook in de provincie Drenthe. De hoofdprijs was dan ook niet mis: een auto, en wel een Morris.

Het gebouw heeft aan vele verenigingen onderdak geboden. In de begintijd waren er zelfs drie meisjesverenigingen: *De Ukjes*, *De Margrietjes*, *De Zonnestraaltjes* en *De Lentebloesem*. Ook waren er twee jongensclubs, de junioren en de senioren.

In 1962 werd de jeugdclub *Contact* opgericht door Epko Bult. De club speelde toneel en deed zelfs mee aan toneelconcoursen en jeugddagen.

Tuinbouw cursussen werden gegeven door de dames N.E. Koets-Bos en W.H. Renken-Prins, *kookcursussen* door mevrouw A.A. Hofsteenge-Kraan, en mevrouw A. Smid-Caron gaf *naaicursussen*.

In 1962 werd ook de filmkring Vriescheloo opgericht, waar men gehuurde films vertoonde.

In 1964 gaven de meisjesclubs en knapenvereniging gezamenlijk een uitvoering. De Winschoter Orkestvereniging verzorgde twee keer een optreden in Het Trefpunt.

Op 27 februari 1965 gaf de Baptisten Reciteervereniging DIO een uitvoering in Het Trefpunt.

In 1966 werden er gedurende drie dagen bazars gehouden voor allerlei doeleinden van de kerk in Het Trefpunt.

In 1972 werd er zelfs bejaardengymnastiek gegeven en ook hield de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening OG Winschoten spreekuur in Het Trefpunt.

In augustus 1973 werd er een dansclub opgericht, waaraan vele dansers en danseressen meededen.

De Looster Zangertjes, opgericht door mevrouw Van den Berg-te Boekhorst, hadden hier hun repetitieruimte.

In 1974 werd de aula aan Het Trefpunt gebouwd en in februari 2003 was de uitbreiding van de consistorie klaar.

Tot 2004 kwam de Vrouwenvereniging (helaas wegens gebrek aan leden opgeheven) in de consistorie bij elkaar. Ook het inmiddels helaas opgeheven kinderkoor *De Mereltjes* maakte gebruik van het gebouw.

In de tijd van ds. Klaasens en ds. Koopmans repeteerde de cantorij eveneens in Het Trefpunt.

Het is nu eenmaal een gegeven dat sommige clubs en verenigingen in de loop der tijd verdwijnen, maar gelukkig ontstaan er ook weer andere en nieuwe activiteiten.

Zo wordt Het Trefpunt anno 2009 nog volop gebruikt.

De catechisaties worden er gegeven en de jeugdclub maakt zelfs gebruik van de kelder. Zoals u kon lezen repeteert ons kerkkoor er nog steeds. En ook de zanggroepen Blijde Klanken en Joy hebben hun avonden in Het Trefpunt.

Werden er in het verleden vaak bruiloften gehouden, ook nu nog viert er af en toe een bruidspaar hier hun feest.

Overdag is Het Trefpunt op woensdagmorgen in gebruik door een enthousiaste groep gemeenteleden die er bijbelkring houden. En al weer drie jaar is op de donderdagmiddag een groep van actieve kaartenmaaksters en andere hobbyisten gezellig bezig.

Sinds dit jaar is er, samen met de kerkelijke gemeenten in Vlagtwedde en Onstwedde, de ABC-groep van start gegaan.

Activiteiten, Bezinning en Communicatie voor winter en lente 2009. Een unieke samenwerking! Mensen van verschillende kerken, die het belang inzien van samen in gesprek gaan en dingen doen om op die manier bezig te zijn met het gelovig leven. Dit gebeurt door middel van leer-, praat- en luisteronderwerpen. U kunt zich nog voor verschillende onderdelen opgeven, want hier geldt geen vol is vol. In Het Trefpunt, dat ook onderdak biedt aan een aantal activiteiten, liggen nog programmaboekjes.

In 2007 is de aula geheel aangepast aan de normen van deze tijd. U kunt hier van uw geliefde overledenen op uw eigen manier afscheid nemen.

In Het Trefpunt worden regelmatig rouwdiensten gehouden en kan koffie worden gedronken na de rouwdienst.

Ook de jaarlijkse rommelmarkt, dit jaar op 16 mei, wordt bij slecht weer in, en bij mooi weer buiten Het Trefpunt gehouden.

Vorig jaar voor het eerst was dat de kerk in de zomer op de donderdagmiddag

open. In Het Trefpunt kon men dan terecht voor een kopje thee of koffie, een toiletbezoek en een praatje.

Zo ziet u dat na vijftig jaar Het Trefpunt nog steeds een plek is waarvoor het vijftig jaar geleden in het leven is geroepen. Een **trefpunt** om **elkaar te ontmoeten!**

We hopen dat u, na het lezen van dit stukje geschiedenis een keertje de gelegenheid neemt om eens te komen kijken bij een van de vele activiteiten in Het Trefpunt. Wie weet vind u/jij er een nieuwe hobby, leert u nieuwe mensen kennen of ziet u oude bekenden.

U bent allen van harte welkom.

KERKHOOR VRIESCHELOO

Op voorstel van de heer J.T. de Boer, lid van de hervormde mannenvereniging, werd het Hervormd Kerkkoor opgericht.

De eerste repetitieavond was op 28 november 1919; er werd gestart met 34 leden onder leiding van de heer J.C. Winterwerp, hoofd van de openbare school.

Na de repetities werd besloten in de pauze een kopje koffie te drinken. Hiervoor werden twee kraantjespotten aangeschaft, de ene kreeg de naam *Westerwolde* en de andere *Oldambt*. Op eerste paasdag 1920 werkte het koor voor het eerst mee in de eredienst en op 11 maart 1921 gaf het koor haar eerste uitvoering in de nederlands hervormde kerk te Vriescheloo.

UITVOERING VAN HET KERKHOOR TE VRIESCHELOO

in de Ned. Herv. Kerk

op Vrijdag 12 februari 1926 's avonds 7 uur.

Entree 60 cent.

Vanaf 1930 tot 1942 deed het koor mee aan concoursen, waar meerdere eerste en tweede prijzen werden gewonnen, zie de prijzenkast in Het Trefpunt (de kast

werd getimmerd door de heer H. Elinga).

Op 14 maart 1940 vond de uitvoering plaats in café Muntinga omdat de kerk verduisterd was. In 1940 had het koor nog maar 14 leden en bedankte de toenmalige dirigent, de heer Boekhoud, omdat hij zelf wel inzag dat het financieel niet haalbaar was hem als dirigent te handhaven.

Gelukkig was de heer A.H. Dijkmeijer, hoofd der openbare school, bereid het koor te dirigeren en in 1942 waren er zelfs weer 48 leden.

Wegens spertijd repeteerde het koor niet van augustus 1944 tot juni 1945.

Diverse dirigenten hebben voor het koor gestaan. De dirigent, die het langst voor het koor stond was de heer F.H. Caron, van 1946 tot juni 1991, de datum van zijn overlijden.

Vanaf 1959 brengen enkele koorleden op de jaarlijkse uitvoering een toneelstuk voor het voetlicht. De eerste keer getiteld *De zon tegemoet*, waarbij zelfs de toenmalige voorganger van de hervormde gemeente, dominee M. Jorritsma, meespeelde, en met succes!

In 1965 werd het arbeiderszangkoor opgeheven en hierdoor kreeg het kerkkoor versterking van zes van hun leden.

In 1971 waren er niet voldoende toneelspelers en werkte de toneelvereniging *Steeds Voorwaarts* mee aan de jaarlijkse uitvoering.

Vanaf 1973 werkt het koor mee aan de zangavond van verschillende zusterkoren.

In 1984 wordt besloten op de jaarlijkse uitvoering zelf weer een toneelstuk voor het voetlicht te brengen. Op 22 maart 1985 treedt de toneelgroep weer voor het eerst op met het toneelstuk *t Is maor tiedelijk*, hierin speelt ook weer een voorganger, ds. K.H.W. Klaasens mee en wel als pastoor.

Tot dusver bestaat de toneelgroep nog altijd, en al spelen er soms gastspelers mee, het lukt nog steeds. De volgende uitvoering, 13 maart 2009, al weer vijftwintig jaar!

In 1987 werd er door de heren H. Frey en H. Jansen een kast getimmerd naast het toneel om de muziekmappen in op te bergen.

Met het samengaan van de kerken in 2004 werd de naam van het koor gewijzigd in kerkkoor Vriescheloo.

Het koor bestaat inmiddels 89 jaar en heeft thans 25 leden; Betty Gersonius is vanaf 1 januari 2002 de dirigente.

Op hoogtijdagen zoals Kerst, Pasen en soms Pinksteren en ook bij intrede en/of afscheid van voorgangers en dergelijke werkt het koor mee (dit gebeurde ook reeds in het verleden).

Vanaf de oprichting was het gebruikelijk dat de predikant van de gemeente voorzitter van het koor werd. Maar in 1984 trad ds. K.H.W. Klaasens af en werd mevrouw J. Smit-Brinkman voorzitter en tot dusver is er nog geen voorganger weer voorzitter geweest.

Het kerkkoor heeft mooie en minder mooie dingen meegemaakt, maar het gaat nog steeds goed en over het aantal leden (25) mogen wij ook niet klagen.

Het kerkkoor repeteert op maandagavond van 20.00 tot 22.00 uur. Er wordt meestal flink gerepeteerd, maar daarnaast is het ook erg gezellig op de repetitie avond.

Iedereen is van harte welkom, kom dus gerust eens luisteren!

Joy is een interkerkelijke zang- en muziekgroep in Vriescheloo.

Het is opgericht in maart 1990 en telt momenteel 17 enthousiaste leden onder leiding van Etty de Boer-Warntjes.

De zang wordt begeleid door piano, gitaar, dwarsfluit en percussie.

We vinden het fijn om zingende ons geloof over te brengen.

We treden ongeveer 10 tot 12 keer per jaar op in kerkdiensten en andere speciale gelegenheden, zoals Kerst, Goede Vrijdag (speciaal project), Pasen enzovoort, maar ook in jeugddiensten of startdiensten.

Ons repertoire bestaat uit populaire, christelijke liederen.

We repeteren iedere week op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur.

Op de eerste plaats serieus zingen, maar ook voor de gezelligheid en “joy”.

Kom gerust eens kijken op een repetitieavond in Het Trefpunt bij de protestantse kerk in Vriescheloo.

Contact: Etty de Boer-Warntjes

Telefoon: (0597) 53 12 24

Email: ettyjoy@hotmail.com

BLIJDE KLANKEN

De meesten van jullie zullen wel weten wie we zijn.

Voor degene die nog nooit van ons gehoord hebben: we zijn een zang- en muziekgroep die is ontstaan uit een gelegenheidskoortje van kerst 1972 van de NCVB (nu Passage) in Bellingwolde.

Mevrouw Ria Hummelman had de leiding. In het begin oefenden wij eenmaal in de 14 dagen bij een van de leden thuis. Later werd dit wekelijks. Op 3 maart 1973 zongen we in de Magnuskerk tijdens de intrede van ds. Sap.

Een keer per maand was heel gewoon om ergens in een kerkdienst te zingen. Rond de kerstdagen hadden we soms wel 5 tot 8 uitnodigingen om te komen zingen.

We, dat zijn op dit moment zeven dames, waarvan er één in Duitsland woont. Zo-doende treden we ook regelmatig in Duitsland op, zelfs in Bingen aan de Rijn, wat voor ons een hele ervaring is.

Nachtgeaaltjes zijn we natuurlijk niet meer, maar al zingen we soms een octaaf lager, het blijft heel fijn om met ons enthousiaste zingen het evangelie te verkondigen.

Tegenwoordig oefenen we op woensdagavond in Het Trefpunt.

Al zijn de klanken niet meer zoals 35 jaar geleden, we hebben er nog minstens zoveel veel plezier in!

ROND PASEN EN PINKSTEREN

Het kerkelijk jaar is onderverdeeld in zogenaamde kringen: de kerstkring en de paaskring. Binnen de paaskring vallen achtereenvolgens de veertigdagentijd en

de paastijd. In deze twee periodes vallen de belangrijkste christelijke feesten van het kerkelijk jaar. De veertigdagentijd begint op Aswoensdag en eindigt op Stille Zaterdag (de dag vóór Pasen). De laatste week van de veertigdagentijd wordt de Goede of Stille Week genoemd. In die week vallen achtereenvolgens Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag.

Kerstmis valt ieder jaar op dezelfde dag, maar Pasen is ieder jaar op een andere dag (wel altijd op zondag). De berekening van eerste paasdag hangt samen met het Joodse Pesach. Met Pesach vieren de Joden de bevrijding uit Egypte. Het is dus een bevrijdingsfeest, en dat is het christelijke Pasen natuurlijk ook. Door zijn dood aan het kruis op Goede Vrijdag en zijn opstanding uit de dood met Pasen heeft Jezus ons bevrijd van de dood.

Maar het christelijke paasfeest heeft ook op een andere manier met het Joodse Pesach te maken. Het laatste avondmaal van Jezus en zijn leerlingen (op Witte Donderdag) was een Pesachviering. Twee redenen dus dat we het paasfeest tegelijk met Pesach vieren. Maar de Joodse kalender is (net als de moslimkalender) een maankalender, zodat Pesach ieder jaar op een andere dag van onze (gregoriaanse) kalender valt. Lang geleden is daarom besloten dat Pasen voortaan zou vallen op de eerste zondag ná de eerste volle maan van de lente. De eerste mogelijke datum wordt dan 22 maart (als 21 maart, het begin van de lente, op zaterdag valt én het die nacht volle maan is), de laatste is 25 april. In 2008 viel Pasen vroeg (23 maart) en in 2011 zal Pasen heel laat vallen (24 april). In 2009 is eerste paasdag op 12 april, en in 2010 op 4 april.

De datum van Pinksteren heeft ook te maken met de paasdatum. Pinksteren is namelijk de vijftigste paasdag (we tellen vanaf tweede paasdag gewoon door). Het woord *Pinksteren* is een verbastering van het Griekse woord voor vijftigste: *pentèkostè*.

Maar wat betekenen al die feesten nu precies? De christelijke feesten in de paaskring volgen grotendeels de verhalen over Jezus in de evangeliën. Op Witte Donderdag houdt Jezus voor de laatste keer een avondmaal met zijn leerlingen. Om dit te gedenken houden we in de kerk ook regelmatig het zogenaamde heilig Avondmaal (eucharistie), maar dat doen we vooral ook op Witte Donderdag. Later die avond wordt Jezus gearresteerd en de volgende dag achtereenvolgens aan Romeinse en Joodse leiders voorgeleid. Ergens op die dag wordt besloten dat Jezus door middel van kruisiging gedood moet worden. Wie besluit dat? In feite is dat de Romeinse stadhouder Pilatus, daartoe aangezet door het volk. Maar eigenlijk kruisigen wij Jezus. Doordat ons leven zó ver afstaat van wat God met ons leven bedoelt, verdienen we niets anders dan de doodstraf. (Bent u het daar niet mee eens? Neem dan uw eigen leven eens ernstig onder de loep!) Maar God houdt zó veel van ons dat Hijzelf in de mens Jezus die doodstraf heeft ondergaan en daarmee voor ons de kastanjes uit het vuur gehaald. En daarom heet de dag dat dat gebeurde *Goede Vrijdag*.

Met Pasen laat Jezus zien dat de dood ons niet meer vast kan houden: Hij stond op uit de dood en leefde. Daarna heeft Jezus nog een tijdje op aarde gewoond,

maar op de veertigste paasdag (Hemelvaartsdag) is Jezus weer teruggegaan naar God. Bij het afscheid van zijn leerlingen beloofde Hij dat Hij hen niet alleen zou laten, en daarom is met Pinkeren de heilige Geest gekomen. De heilige Geest is niemand anders dan God en Jezus zelf, maar dan heel dicht bij ons. Als we in moeilijkheden zijn, als we verwonderd zijn over de goede dingen in ons leven of over de schepping (de natuur en de mensen), als we ons heel dichtbij God willen voelen, dan hoeven we ons hart maar open te stellen, en God is daar!

Erik Terwan.

GESPREK MET MEVROUW RENKEN (GEBOREN IN MAART 1926)

Het is gezellig warm in de kamer en met een melkbakkie voor mijn neus zit ik startklaar met pen, papier en een luisterend oor.

Mevrouw Willy Renken was een jaar of 16 oud toen haar vader administrerend kerkvoogd werd in de hervormde kerk in Vriescheloo. In die tijd vergaderde de kerkenraad nooit in in zijn geheel; kerkvoogden en notabelen, en de ouderlingen vergaderden apart.

De predikant in die tijd was ds. Stoel; hij is veertig jaar de predikant geweest.

Een enkele keer gingen de kinderen naar de kerk. Mevrouw Renken vond de preken in die tijd moeilijk te begrijpen en erg lang. Gelukkig was er de zondagschool. Daar ging mevrouw Willy Renken graag naar toe; zij vond het prachtig. Alle meisjes uit het dorp waren er welkom of je nu op de christelijke of openbare school zat, dat maakte niet uit.

Voor de wat oudere jeugd die niet meer naar de lagere school ging was er in de "leerkamer" (een klein soort zaaltje) een gezamenlijke catechisatie bij ds. Greven. Toen er eens - in een al te gezellige bui - vogels werden losgelaten in deze leerkamer, reageerde ds. Greven: "Ach, kinderen zijn kinderen, en die doen inderdaad wel eens kinderachtig."

Ten tijde van ds. Leegsma, die ook erg actief was met het werven van nieuwe lidmaten, zijn er ook jeugdclubs gekomen.

Later was er ook een jongensvereniging onder leiding van Fokko Caron, die veel voor de kerk deed. Zijn naam zal wel vaker vallen in gesprekken met dorpsgenoten. Catechisatie kreeg je in die tijd op de lagere school.

Toen Willy ouder werd verruilde ze Vriescheloo voor Deventer vanwege haar studie. Hier bezocht ze de kerk en volgde er catechisatie. Het was ook in Deventer, waar Willy openbare belijdenis van haar geloof aflegde.

Eenmaal terug in Vriescheloo werd ze belijdend lid van de Nederlandse Hervormde Kerk. In die tijd was het gebruikelijk dat je als lidmaat bevestigd werd. Daar Vriescheloo vacant was, werd dit gedaan door de consulent ds. Offringa.

Willy deed dit samen met Fokko Caron, nadat ze eerst in het openbaar enkele vragen hadden beantwoord.

Willy leerde haar man kennen en het was ds. de Bruin die hen in de echt verbond. Er werden drie kinderen geboren in huize Renken, en omdat Willy het geloof wilde overbrengen op haar dochters werden de meisjes gedoopt.

In 1963 zocht de aankomend predikant Bakker een gemeente en hij kwam in Vriescheloo proefpreken. Een plek om te overnachten vond hij bij het echtpaar Renken. De dochters waren in Zeeland, dus waren er slaapkamers over. Het klikte met de gemeenteleden en ds. Bakker werd predikant in Vriescheloo. Het klikte ook met het gezin Renken; de maandag na z'n bevestiging kwam hij de deel op lopen en dat is altijd zo gebleven. De ouders van Willy pasten nog wel eens op de kinderen van de dominee en ze maaiden het gras van de pastorietuin.

In 1965 werd Willy gevraagd als kerkenraadslid en werd ze diaken. De dames werden diaken en ouderling. Het was de taak van de diaken om oog te hebben voor de ander en te collecteren tijdens de kerkdiensten. In die tijd waren er nog drie collectes: voor de diaconie, de kerkvoogdij en de collecte bij de uitgang. Alle drie de diakenen, Gelling, Renken en Boltendal (die ook koster was), hadden dus een taak op de zondag.

De volledige kerkenraad was dan ook elke zondag voltallig aanwezig en kwam samen met de dominee de kerk binnen.

Janna Mulder deed in die tijd jarenlang de administratie van de kerk en werd later kerkvoogd.

Vanaf 1967 is ds. Valenton de predikant en tijdens zijn predikantschap is Willy overgestapt van diaken naar kerkvoogd. Men heeft haar gevraagd, omdat ze samen met haar man een vee- en landbouwbedrijf beheerde en daardoor verstand van zaken heeft. Officieel mocht ze niet in de kerkenraad als kerkvoogd, want naast de heer Wilts was ook haar zwager, Elzo Renken, kerkvoogd. En samen met je zwager in de kerkenraad mag nog steeds niet, maar nood breekt wet. Willy is vooral bezig geweest als kerkrentmeester. Ze had de begraafplaats onder haar beheer, onder andere om te zorgen dat er elk jaar weer geld kwam.

In de tijd dat haar vader in de kerkenraad zat betaalde iedereen in het hele dorp voor de begraafplaats. Er kwam dan iemand met een kwitantie aan de deur. De weigeraars werden nogmaals bezocht in de hoop dat ze dan wel mee wilden betalen. Het onderhoud van het kerkhof werd dus betaald uit de jaarlijkse bijdrage.

Door een oproep in Het Kerkvenster om het geld zelf over te maken hoefde men niet meer langs de deuren te gaan. Het onderhoud van de graven lag bij de grafdelver. Hij zorgde ervoor dat het kerkhof er zo netjes mogelijk bij lag. Dit was niet een volledige weektaak, want de grafdelver had er ook een baan naast.

Als de grafdelver het niet alleen af kon waren er wel vrijwilligers.

Voor het werk in de gemeente waren er volop vrijwilligers. De vrouwenvereniging werd gevraagd voor de pastorie. Zo af en toe kom ik vrouwen tegen die vertellen dat ze vroeger in de pastorie hebben geholpen.

Toen het liturgisch centrum in 1963 gebouwd werd hebben Gé Tuitje en mevrouw Prins (de moeder van mevrouw Renken) dertien lagen verf en lak van de preekstoel afgekrabd. Wat een werk!

In 1984, toen Harry en Elma Klaasens in de pastorie woonden, moest Willy helaas stoppen met het werk in de kerkenraad. De gezondheid van haar man ging steeds verder achteruit, waardoor hij meer en meer zorg nodig had. Van kerkrentmeester werd Willy nu mantelzorger.

Ook na het overlijden van haar man is de betrokkenheid bij de hervormde gemeente groot gebleven.

Vanwege problemen met het zicht is het niet meer mogelijk om zelf naar de kerk te gaan. Maar elke zondagochtend als om 10.00 uur de klokken luiden is ze met ons verbonden door het luisteren naar de cd opname van de preek daarvoor. Ook mede door bezoek dat Willy krijgt blijft ze op de hoogte van het wel en wee van de kerkgemeenschap.

Er zijn nog veel meer verhalen ter tafel gekomen. We hebben fotoboeken bekeken

en krantenknipsels bekeken. En we mochten alle jaargangen van Het Kerkenvenster inzien. Genoeg stof om een heel boekje mee te vullen. Maar nu mocht u even genieten van een van die verhalen.

HET RECEPT VAN DE OVERHEERLIJKE APPELTAART (VAN ONZE ROMMELMARKT)

U heeft nodig: 200 gr. boter, 200 gr. suiker, 50 gr. rozijnen, 1 ei, 300 gr. zelfrijzend bakmeel, een snufje zout, 5 à 6 appels, wat suiker en kaneel, abrikozenjam.

Schil de appels en snijd ze in stukjes in een kom. Voeg er wat rozijnen, de suiker en kaneel toe en zet dit weg.

Knead van de boter, suiker, ei, zout en het bakmeel een stevig deeg. Van $\frac{2}{3}$ van het deeg rolt u een grote lap uit. Bekleed hiermee een beboterde springvorm van 24 cm doorsnee. Doe het appelmengsel hierop en bestrijk dit met wat abrikozenjam.

Van de rest van het deeg maakt u een vlechtwerk op de appels. Bestrijk het vlechtwerk met wat melk of met wat van het ei, waarvan u iets heeft bewaard.

Zet de appeltaart ongeveer een uur in een voorverwarmde oven van 160 graden. In de vorm laten afkoelen.

EEN RECEPT VOOR DE LENTE (EIER-MAALTIJDSALADE)

Benodigdheden: 4 eieren, $\frac{1}{2}$ blikje maiskorrels, 1 gele paprika in stukjes gesneden, 1 kleine komkommer in kleine stukjes gesneden, 2 eetl. zilveruitjes, 2 fijn gesneden augurken, 2 eetl. kwark, 1 eetl. mosterd, $\frac{1}{2}$ eetl. citroensap, 2 eetl. mayonaise of fritessaus, zout en peper.

Kook de eieren hard, pel ze en snijd ze klein. Roer kwark, mosterd, citroensap en de mayonaise tot een sausje.

Vermeng de uitgelekte mais met de paprika, komkommer, uitjes, augurk en de eieren.

Meng de saus erdoor en breng het op smaak met peper en zout.

Serveren met stokbrood.

U kunt de paprika ook vervangen door 2 tomaten. Garneer dan de salade nog met wat fijngeknipte peterselie.

*Zegt de ene kip tegen de andere kip:
"Je hoeft niet zo op te scheppen over je kuiken.
Die van mij is advocaat geworden."*

Het is zomer en veel mensen genieten van de vakantie. Sommigen gaan hiervoor naar verre oorden en anderen blijven wat meer in de buurt.

In deze periode worden de diensten in onze kerk vaak door minder mensen bezocht. Soms bekruipt me het gevoel of het wel zin heeft om de diensten allemaal door te laten gaan. Zelf hoop ik dat dit wel mogelijk blijft, want uit ervaring weet ik, dat een kerkdienst in een bijna leeg kerkgebouw ook een groot feest kan zijn. Ook dan, en misschien juist dan, doet Gods Geest zijn werk. In het hier onderstaand gedicht heb ik geprobeerd dat te verwoorden.

HET FEEST

*Het kerkgebouw is half bezet,
nog minder dan de helft.*

*En als een lied wordt ingezet,
hoor ik zo erg me zelf.*

*De hoofden voor en achter mij
zeggen mij zonder woorden,
Straks is het zingen hier voorbij,
nog maar een paar akkoorden.*

*Het kerkgebouw is half bezet,
de kudde is maar klein.
Maar dan klinkt troostend een gebed,
God wil hier bij ons zijn.
Daarna vergeet ik alles, Heer,
ik luister naar Uw Woord.
Ik zie geen lege banken meer,
niets wat mij nu nog stoort.*

*Het bijna lege kerkgebouw
is nu een echt paleis.
De Koning, machtig, goed en trouw
spreekt Woorden, waar en wijs.
Soms houd ik even d' adem in,
want God richt zich tot mij.
Dat woord, dat lied, die ene zin
koos niet een mens, maar Hij.*

*En even voel ik warm Gods Geest,
echt Zijn aanwezigheid.
Van binnen vier ik juichend 't feest,
dat God mij heeft bereid.
Van buiten is er niets te zien,
soms een verstolen traan.
Gauw weggeveegd, want ach misschien
stoort iemand zich er aan.*

*Een lied, de zegen tot besluit
 en dan is 't feest voorbij.
 Ik wil blijven, maar ik moet er uit,
 gehoorzaam in de rij.
 Gods "spreekbuis" geef ik dan een hand
 en dank hem voor Gods Woord.
 Vol is de beker tot de rand,
 ik kan weer even voort.*

*De kleine kerk, maar half bezet
 was vol Gods grote Geest.
 Ik dank U Heer in mijn gebed,
 het was een heerlijk feest.*

Fenneke Groenbroek.

VRIESCHELOO, HOE IS HET ZO GEKOMEN?

Vorige week kreeg ik een telefoontje van iemand die me vroeg of ik het leuk vond om een verhaal te maken over mijn jaren in Vriescheloo.

Ik ben geboren in Bourtange in 1935, dus dan weet u gelijk m'n leeftijd.

Als kind van vijf ging ik verhuizen, met mijn familie natuurlijk, naar Den Ham (achter Bellingwolde). Daar hebben we twee jaar gewoond en ben ik voor het eerst naar de school gegaan in Oudeschans. Elke dag ongeveer drie kwartier lopen, samen met mijn zussen en broer.

De 2de juni 1942 was voor ons een dag om nooit te vergeten. Het huis waarin wij woonden is tot de grond toe afgebrand, niets bleef erover.

Mijn ouders kregen, met mijn oudste zus en broer, onderdak bij de boer waar mijn vader werkte. Er was geen ruimte genoeg voor ons allen zodat mijn jongste zus en ik voor een half jaar bij mijn grootouders kwamen te wonen in De Weite bij de gereformeerde kerk. Daar ben ik dus ook nog naar de lagere school gegaan. Die school stond op de plek waar nu Hul worstenfabriek is gevestigd.

Er was een woning gekocht aan de Ossedijk hier in Vriescheloo, maar de bewoners van toen hadden zelf nog geen nieuw onderkomen, dus zodoende vertraging.

We hebben wat afgelopen mijn zus en ik, met een oudtante gingen we lopen van de Weite naar de Ossedijk. Ongeveer twee uren en moe dat we waren! We hadden dus geen fiets, nou ja, we moesten toch wat.

Toen we dan eindelijk hier een vaste plek hadden waren we gelukkig weer echt thuis.

Ik ben toen begonnen mijn eerste jaar vol te maken op de Christelijke Nationale School. Hoofd was de heer Mulder, de juf van de eerste klas was juf Edens, die ik nog heb gezien bij de laatste reünie van drie jaren terug. Ik ging zondags naar de baptistenzondagsschool onder leiding van de heer Kruizinga. Een mooie tijd vond ik dit zelf wel, hoewel ik nooit in de kerk kwam.

Na m'n lagere school ben ik met vriendinnen naar de meisjesvereniging gegaan in de oude leerkamer in de pastorie. Bijbelverhalen boeiden me heel erg en iedere volgende week kregen we overhoring of we goed geluisterd hadden. Die inleiding

werd gedaan door de dominee en mevrouw had de leiding over de meisjesvereniging. Tot m'n 15de jaar, toen ging ik over op zoek naar andere dingen.

Ik stapte het leven van grote mensen in, ging voor het eerst naar dansles. Als je dat onder de knie hebt ga je ook naar dansavonden, en daar heb ik ook mijn man leren kennen.

Hij kon niet dansen, maar wachtte trouw op mij om me te vergezellen naar huis. Hij was ook aan het zangkoor bij café Muntinga en zo zagen we elkaar steeds vaker (spannend, hè?).

Ieder jaar was er een uitvoering met zang en toneel, wat mij wel lag en deed dus ook daaraan mee.

Op mijn eenentwintigste (nog jong, hè?) hebben we elkaar het jawoord gegeven en zijn we samen gaan wonen in het huis van mijn ouders. Mijn moeder had hulp nodig, wat door kleine veranderingen aan en in huis heel goed opgelost is (dus aan de Ossedijk).

Het koor waar we toen samen op gingen is in 1963 opgeheven. Ds. Bakker kwam langs om te vragen of we geen lid wilden worden van het kerkkoor. Dat leek ons heel goed en we zijn zo vanaf die tijd lid van het kerkkoor. Mijn man is in die tijd gevraagd om koster te worden en dat heeft hij zeventien jaren met volle overgave gedaan. Iedere zondag om negen erop uit om de kerkklok te luiden om zo te nodigen naar de kerk te komen. Op z'n 65ste heeft hij afscheid genomen als koster en konden we samen de dienst meemaken. Zo heb ik dus zelf ook de ontdekking gedaan dat je leven niet altijd over rozen gaat en je zelf kunt bepalen wat goed is. Maar Vriescheloo is voor mij de plek waar ik groot en volwassen ben geworden en ik nu alleen ben.

Mijn man is inmiddels alweer zeven jaar geleden overleden. Ik voel me niet eenzaam, maar juist door de kracht van onze Heer, en de mensen om mij heen, en natuurlijk de kerk, voel ik me sterk en hoop ik nog lange tijd hier te mogen wonen.

(zeg maar) Tini.

EEN SALADE VOOR DE ZOMER (ZALMSLAATJE)

We hebben nodig: 1 groot blik zalm, 4 grof gehakte hard gekookte eieren, 1 ui, verse peterselie (zoveel u wilt), 1 potje zure room, mespuntje gedroogde dille of wat verse dille, 1 eetl. citroensap, ½ rode paprika in dunne reepjes gesneden, 1 klein nog knapperig gekookt bloemkooltje in roosjes.

De zalm uit blik ontdoen van graatjes en vel en in stukjes verdelen.

De ui raspen en de peterselie fijn snijden.

Maak een sausje van de zure room, dille, citroensap en wat zout en peper.

De zalm luchtig vermengen met de eieren, ui en peterselie en dan voorzichtig de saus erdoor scheppen.

Leg de zalmalade op een schaal, bekleed met sla bladeren en garneer het met de paprika reepjes en de bloemkoolroosjes.

Zondag 20 september 2009 is het weer vredesavond. In de kerken zal het dan in de eredienst gaan over vrede. Niet zozeer de innerlijke vrede (Galaten 5:22-23), maar meer over het vraagstuk van oorlog en vrede; van macht en wereldmacht. Vrede tussen mensen, vrede tussen de landen en de volken. Zolang er mensen zijn op aarde, zal het kwaad reëel zijn (Jesaja 57:21, Matteüs 5:9, Jakobus 3:18). Het is misschien een goed idee om er in deze vredesweek bij stil te staan, dat leven in vrede niet vanzelfsprekend is.

Almachtige God,

Wij loven en prijzen uw grote naam!

Van eeuwigheid tot eeuwigheid bent U dezelfde.

Vanuit ons tijdelijke bestaan verheffen wij onze harten tot U, de Eeuwige!

Wij roepen U aan vandaag, op dit uur, als uw gemeente die vol verwachting is, uitkijkend naar de vervulling van uw belofte dat het lam en de wolf samen zullen weiden.

Wij bidden U, kom ons te hulp als uw gemeente uitzielt naar uw komst en help ons uw tekenen in onze tijd te herkennen.

Wij herinneren ons de oude woorden...

Dat volk zal opstaan tegen volk en wij zullen horen van oorlogen en geruchten van oorlogen...

Dan bidden wij vandaag tot U: Heer, ontferm u over de volken in het Midden Oosten! Ontferm u over uw volk Israël en het volk van Ezau: de Palestijnen. Spreek tot de leiders van deze wereld, wees met de volkeren in Afrika, Azië en Zuid-Amerika en keer u niet af van een wereld die door terrorisme geraakt dreigt te worden...

Heer, ontferm U.

Wij herinneren ons de oude woorden...

Dat er nu hier, dan daar hongersnoden en aardbevingen zullen zijn...

Dan bidden wij vandaag tot U: Heer, ontferm U over die delen van onze wereld waar volgens onze berekeningen miljoenen zullen sterven van de honger. Als wij dan in onze overvloed in vrede bidden om ons dagelijks brood, dan bidden wij tot U:

Heer, ontferm U...

En vergeef ons onze schuld. Amen.

*in naam van de gerechtigheid
zoeken wij vrede
met soldaten
met geweren
heil voor allen
met bommen
als het moet*

*in naam van de gerechtigheid
gaan onze kinderen
als soldaten
met geweren
heil voor allen
met bommen
als het moet*

*in naam van de gerechtigheid
vallen de bommen
vruchtbare aarde
weer woest
en ledig
heileloos
maar het moet*

*in naam van de gerechtigheid
zweeft 's mensen geest
over de wateren
en de mens dacht
dat het goed was
heilzaam was
vrede was*

Leo Brouwer.

LOOSTER GOLDJEBLOUMEN *)

In de gezellige voorkamer van de boerderij hebben we een gesprek met mevrouw Bertha Hofsteenge-Kraan.

Op de eerste vraag “Wanneer bent u in Vriescheloo komen wonen?”, komt een kort maar krachtig antwoord. Nou, dat is vandaag precies 55 jaar geleden, 16 oktober 1953.

We zijn er even stil van.

Bertha en Roelof Hofsteenge zouden vandaag 55 jaar getrouwd zijn, maar Roelof is op 15 maart dit jaar (2008) overleden. Bertha deelde haar herinneringen aan hun trouwdag met ons.

Op 16 oktober kwam ze dus in Vriescheloo wonen. Het jonge bruidspaar ging wonen bij de ouders van Roelof op de boerderij, die zij in 1925 overgenomen hadden van de familie Heit.

In die tijd was ds. Leegsma de predikant. De domie heeft zich ingezet voor de bouw van Het Trefpunt, met de voor velen bekende lotenverkoop. Moeder Hofsteenge was lidmaat van de Hervormde Kerk, dus kwam de dominee op pastoraal bezoek. Zo deed ook zijn opvolger, ds. Jorritsma. Deze heeft een keertje moeten wachten omdat ze eerst het aardappelgat bloot moesten maken. Ja, wij keken ook wat vreemd. Een aardappelgat bloot maken? Tegenwoordig heet het aardappels afdekken om af te leveren aan de aardappelzetmeelfabriek Avebe.

Ds. Bakker werd predikant, maar het was zijn opvolger, theologiestudent Harry Klaasens, die samen met Fokko Caron kwam vragen of Bertha in de kerkenraad wilde plaatsnemen.

In september 1982 bevestigde ds. Van der Wal haar als ouderling en later nog als ouderling-kerkvoogd.

In die tijd gingen Bertha en Melchert Wilts samen naar de vergaderingen van de ruilverkaveling, vanwege het land dat in bezit was van de kerk. Deels bij Henk Wensink voor en achter, deels bij de Westerwoldsche Aa en een deel rondom het kerkhof. Op termijn was de ruilverkaveling goed, maar het kostte de boeren een hoop geld.

Bertha heeft twintig jaar in de kerkenraad gezeten en heeft veel zien veranderen. Bij ds. Stoel (1900-1940) waren de kerkenraadsleden mannen in zwarte pakken. Bij ieder aan- en aftreden van kerkenraadsleden werd er weer anders met zaken omgegaan en veranderden er dingen. Het was mooi om te doen en het werk werd steeds uitgebreider, bijvoorbeeld met de classicale vergaderingen.

Het Kerkvenster rondbrengen over het kanaal, in Bellingwolde en in de Blanckenbörg in Blijham deed Bertha op de fiets. Ook verstuurde ze Kerkvensters per post naar vroegere predikanten.

Een opmerking die gehoord werd als er weer Kerkvensters rondgebracht moesten worden was: "Is het olle mens al west?" (is die grijze mevrouw al langs geweest?).

Harry Klaasens – ondertussen ook predikant geworden – vertrok naar een andere gemeente en Ron Koopmans volgde hem op (ook een theologiestudent). In die tijd kreeg Bertha het scribaat (secretariaatswerk) onder haar beheer en verzorgde ze ook het preekrooster (zodat er tot een jaar vooruit de diensten waren geregeld). Ze had hier over nagedacht en belde naar de theologische faculteit Groningen om te vragen of er studenten waren die wilden komen preken. Sommige studenten kregen hoorders en die kregen na de dienst koffie, zodat ze konden praten met de toekomstige predikanten.

Door de jaren heen gaat men soepeler en vrolijker met elkaar om. Sommige dingen waren vanzelfsprekend; zo kon bijvoorbeeld iedereen die dat graag wilde het Avondmaal meevieren, ook als je geen lidmaat was.

Bertha is niet alleen zuinig geweest met postzegels, ook papieren en enveloppen kregen een tweede leven. Ze schreef de notulen met de hand (nu getypt op de computer). Wel had ze een kopieermachine thuis. Het meest opvallende was die keer dat ze de notulen van de gemeenteavond op gebruikte enveloppen had geschreven.

In de tijd dat de tuincentra in opkomst waren bedacht Bertha dat zij wel met plantjes op de rommelmarkt kon gaan staan. Dus ging ze met een aardappelkist vol planten. Er kwam een vrouw die de hele kist wilde kopen. Nee, dacht Bertha, want dan ben ik uitverkocht en ik wil ook nog wat over houden voor anderen. Aan het eind van de rommelmarkt ging ze toch nog met plantjes naar huis. Een goede leer voor de volgende keer. Tegenwoordig krijg je alles mee wat je aan plantjes wilt kopen.

Bertha zit vol verhalen zoals u ongetwijfeld wel weet. Zoals het selleborusverhaal:

Richard Blommenstein, samen met zijn vrouw Lyda destijds eigenaars van restaurant en bowlingbaan D' Olle Witte Schoule, had in de tuin voor het restaurant kerstrozen vol met zaaddozen. Omdat gappen niet zo aardig is, vroeg ze aan Richard of ze het zaad van de kerstroos mocht meenemen. Richard zei heel verbaasd: "Kerstrozen? Waar heb ik Kerstrozen? Ja hoor, neem maar mee." Op de volgende rommelmarkt waren er enveloppen met het zaad van de helleborus te koop en ze had bovendien nog andere zaadjes in enveloppen gedaan, maar dat wilden de mensen niet. Plantjes zijn toch leuker.

Volgens haar moeder had Bertha toen ze één jaar was al belangstelling voor de natuur. Eens toen haar vader het land ging omploegen, moest hij wachten, want dochterlief ging eerst de viooltjes en nog wat andere wilde bloemen uit de grond halen om in haar eigen tuintje te planten.

U bent ook vast weleens in uw taalgebruik verbeterd door Bertha. Toen ik laatst zei dat ik naar huis moest omdat er "caken" in de oven stonden, corrigeerde ze me fijntjes met: "Wij bakken cakes en wij keken om de hoek." Toch een handig ezelsbruggetje!

En een verhaal over Fokko Caron:

In de tijd dat er nog slechts zo'n 18 à 20 mensen in de kerk zaten op zondag (er is dus echt niets nieuws onder de zon), ging Fokko naar het hoofd van de classis. Er was geen geld genoeg voor het voortbestaan van de kerk. Nou, de man van de classis was heel duidelijk. Ze moesten in Vriescheloo maar een bus pakken en op zondag bij de burens naar de kerk gaan. Als we dat doen, dan is het zo over dacht Fokko. Er is altijd uit alle macht geprobeerd om de kerk voor de gemeente in Vriescheloo te behouden.

Velen zeggen "onze kerk" en Bertha is het hier helemaal mee eens. Het witte kerkje in Vriescheloo is een dorpskerk waar iedereen welkom is en zich thuis mag voelen.

*) *Bij het opschrift:*

Looster goldjebloemen heet officieel gele ganzenbloem (*Chrysanthemum partenium*). Het is een vrolijk onkruid en valt vooral op in aardappelgewas en de suikerbieten. Het groeit vooral langs de Bisschopsweg, maar met het verplaatsen van aarde (bijvoorbeeld kleven aan de trekkerbanden) wordt ook het zaad verspreid. Het groeit juist in Vriescheloo, vandaar de naam Looster Goldjebloemen.

Voor dit recept hebben we nodig: 500 gr. zuurkool, 2 eetl. rozijnen, 5 jeneverbessen, 1 appel, peper en zout, 1 kip, 1½ dl droge witte wijn, 1 laurierblaadje, 3 eetl. slagroom.

In een kom de zuurkool lostrekken met twee vorken en de geschilde en in stukjes gesneden appel, de rozijnen en de jeneverbessen erdoor mengen.

De buikholte van de kip bestrooien met peper en zout en er wat van het zuurkoolmengsel instoppen. De buitenkant van de kip ook bestrooien met peper en zout.

In een braadpan de kip in boter goudbruin bakken en dan uit de pan nemen. Het zuurkoolmengsel in de pan met het braadvet omscheppen. De wijn en het laurierblad toevoegen, de kip erop leggen en met het deksel op de pan een uurtje laten sudderen tot de kip gaar is.

De kip uit de pan halen en op een schaal leggen. De zuurkool er met een schuimschaaf uit halen en rondom de kip leggen. Het stovochter op een hoog vuur aan de kook brengen, dan de slagroom er door roeren. Eventueel nog wat peper en zout erbij doen. De saus er apart in een kom bij opdienen.

Dit smaakt erg lekker met aardappelpuree.

MEDITATIE BIJ JOHANNES 1:14

Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.

Adventstijd is aangebroken. Advent, komst, aankomst. Tijd van verwachting, van inkeer, bezig zijn met ons eigen leven. Een tijd om ons af te vragen: hoe leven we eigenlijk? Wat doe ik, en vooral: wat denk ik? Dat het straks allemaal afgelopen zal zijn met de wereld? Dat wat ik ook maar doe toch niets uithaalt? Denken we zo hopeloos? Of is er toch nog hoop?

De boodschap van deze tijd van het jaar is, dat er wél hoop is! Niet omdat wij het zo goed doen; we doen het vast niet goed, dat zien we om ons heen. Maar veeleer dat God zijn wereld en zijn mensen niet in de steek laat. Wij die God zo vaak vergeten, en dus ook elkaar vaak links laten liggen, wij hadden niets beter verdiend dat God ook ons vergeten was. Oog om oog, tand om tand. Dan was God menselijk geweest... Maar nee: God heeft andere plannen. Hij is genadig, Hij laat genade voor recht gelden. En begint met ons opnieuw. Het Woord is vlees geworden. Het Woord, Gods bevrijdende Woord, waarmee de mensen niets kunnen, waarmee we op de loop gaan, dat komt Zelf onder ons wonen. De manier waarop wij zouden moeten leven, wordt vlees, krijgt handen en voeten. Een mens: Jezus. Hij gaat het doen. Leven op aarde zoals God het wil. Hij heeft onder ons gewoond en we hebben zijn heerlijkheid aanschouwd. En daarom kunnen we Jezus ook God noemen, Zoon van God. Met Jezus komt God heel dichtbij. Jezus is echt Mens, zoals een mens hoort te zijn. En daarom is Hij God. En dat gaan we weer vieren, deze decembermaand. De geboorte: hóé God dat doet. Niet pralerig, (hier ben Ik!),

maar bescheiden, armoedig. In een stal, in een krib, als kind al afgewezen door de mensen. “Het kindje in de kribbe.” Kerst doet vaak wat lievig aan en de sfeer is er ook naar: gezellige donkere dagen, misschien eindelijk eens een witte kerst, sfeer- vol kaarslicht en de bekende liederen in de kerk. Maar: het is méér.

Christus is gebo-

ren! Dat is de blijde boodschap van het kerstfeest. God is gekomen onder ons. Mens geworden, zijn beloften zijn vlees geworden en in Hem vervuld.

Voor velen zijn de weken die hierna komen de moeilijkste van het jaar. De winter valt nu echt in, de wereld verstilt.

Gezelligheid maakt soms plaats voor eenzaamheid en verveling. Toch ligt dat in de kerk anders. Voordat de passietijd invalt, feest de gemeente nog een poosje door na de kerst.

Het zijn de zondagen van de Epifanie. Een niet zo bekende feesttijd van de kerk, en toch al eeuwenlang gevierd. Het Griekse werkwoord *epifanein* betekent: verschijnen.

Het gaat om de verschijning van de Heer in deze wereld. En dat doet Hij op een bijzondere manier.

Nu gaan we weten wat kerst eigenlijk voor ons betekent.

- De wijzen uit het oosten zijn onze vertegenwoordigers: we zijn christenen uit de heidenen. We zijn erbij gekomen, en we horen er nu ook bij.
- De doop van Jezus in de Jordaan waarbij God zegt: “Deze is het, mijn geliefde Zoon, die komen zou. Luister naar Hem!”
- Jezus’ eerste teken op de bruiloft in Kana laat ons helemaal zien wie Hij is, wie God is. Overvloedig goed, water verandert in wijn.

Deze verhalen gaan met ons mee, ook de januarimaand door.

Als we weten dat God in zijn Zoon ook ons heeft bevrijd, en dat Hij het is, overvloedig goed, dan heeft dat ook gevolgen voor ons leven. We mogen leven als ver- loste mensen, bevrijd van alle beknellende band.

Als we dat ook aan elkaar laten merken, kan januari nog een goede maand worden!

R. Koopmans.

(Uit de Kerkvensters van december 1986 en januari 1987.)

*de wereld lijkt een zwijnenstal
en een verlosser zie ik niet
tussen wanhoop en verdriet
wordt leven slechts een sterfgeval*

*in het broodhuis Bethlehem
bakt men nog slechts voor wêlgestelden
wie daar zich voor asiel wil melden
vindt zelfs een stal te vol voor hem*

*bewierookt in hun luchtkastelen
strijden de wijzen om het goud
zwerfers vervloeken moe en koud
de nachten met hun schorre kelen*

*de grauwe hemel gromt verbolgen
neerziende op het slagveld
duivels rond de lijkenbelt
hebben het jonge bloed verzwolgen*

*Herodes leeft nog immer voort
macht wil alleen zich zelve schragen
heeft in de mens geen welbehagen
voortdurend wordt het kind vermoord*

*vrede – wie weet voor hoe lang –
zit in een broos bestand gevangen
uitkomst van politiek verlangen
illusie voor een engelenzang*

***Goddank!!! stem uit de Hof van Eden
op Patmos met bazuin hêrzegd:
het fundament is reeds gelegd
voor een stad van nieuwe vrede!***

Leo Brouwer.

KRUIDIGE STERKOEKJES

Een recept voor kinderen.

Voor ongeveer 15 sterren heb je nodig: 125 gr. boter, 100 gr. bruine basterdsuiker, 2 afgestreken theelepels gemalen kaneel, 1 theelepel vanille-essence, 200 gr. volkorenmeel, 1 losgeklopt ei, snufje zout, poedersuiker.

Wat moet je doen?

Zet de oven aan op 180 graden en vet twee bakplaten in.

Pak een kom en de mixer.

Doe de boter en de suiker in de kom en met de mixer klop je het tot het er romig uitziet.

Doe dan de kaneel en de vanille-essence erbij en klop dit erdoor.

Doe het ei, zout en meel erbij en kneed met je gewassen handen alles tot het een bal wordt.

Doe de deegbal in een plastic zak en leg dit een uurtje in de koelkast.

Rol de deegbal uit op een met meel bestrooide aanrecht tot een grote lap en steek er met een vormpje sterren uit.

Leg de koekjes op de bakplaat en bak ze in 12 tot 15 minuten mooi bruin.

Laat de koekjes afkoelen op een taartrooster en bestrooi ze daarna met poeder-suiker.

Tip: als je van het deeg sterren hebt gemaakt, kun je er met een rietje een gaatje inmaken.

Als de koekjes dan klaar zijn, kun je door het gaatje een lintje doen en de koekjes in de kerstboom hangen.

Veel plezier!

UIT HET ARCHIEF

1809

Den 1e van Wijnmaand

*In de gewoene Kerkeraadsvergadering
gehouden en daarin besloten om uit
de diaconiekas een tinnen
Nagtmaalskanne aan te schaffen.*

Uit naam des Kerkeraads

J. Borgesius

**UIT
COURANTEN**

van
50 jaar geleden

25 Juni 1921

Kerkorgel. — Ir. Vriescheloo is het nieuwe kerkorgel uit Duitschland aangekomen. Dat de kerk er zeer door wordt verfraaid is duidelijk en dat het ook het kerkgezag zeer ten goede zal komen, staat vast. Zondag a.s. zal de inwijding ervan plaats hebben, waarbij door het kerkkoor eenige liederen zullen worden gezongen.

Het hele jaar rond verschijnt eenmaal per jaar als extra bijlage van het kerkelijk maandblad Het Kerkvenster, en wordt aan alle leden van de Protestantse gemeente Vriescheloo toegezonden.

Omslagontwerp is van Nico Palar.

Verder verleenden hun medewerking:

Gé Behling,
Etty de Boer,
Leo Brouwer,
Gerdien van Dijk,
Fenneke Groenbroek,
Bertha Hofsteenge,
Ron Koopmans,
mevrouw Leegsma,
Gé Mulder,
Janna Mulder,
Willy Renken,
Tini Smit,
Bregina Terwan,
Erik Terwan.

Veel dank zijn we verschuldigd aan de velen die op enigerlei wijze hebben medegewerkt met verhalen, anekdotes en historisch materiaal, waarvan veel in februari 2009 werd tentoongesteld in Het Trefpunt.

VERANTWOORDING

Met veel plezier hebben wij gewerkt aan het tot stand komen van Het hele jaar rond. Wij hopen dat het mag bijdragen aan de opbouw van de Protestantse gemeente in Vriescheloo en dat allen die haar een warm hart toedragen er veel plezier aan zullen beleven.

Suggesties en opbouwende kritiek zijn van harte welkom bij de scriba van de kerkenraad.